

## **Robert Vannoy, Misingi ya Unabii wa Biblia, Hotuba ya 12**

Tarehe ya Danieli, Historia ya Mila Shule, Mila ya Simulizi na Uandishi

C. Kuna Sifa Zinazodaiwa za Kilugha za Zamani kwa Danieli

### 1. Maneno ya Mkopo ya Kigiriki

Tunaangalia hoja za tarehe ya mwisho ya Danieli. Tumeangalia dhana kwamba unabii wa utabiri hautokei. Tumeangalia makosa ya kihistoria na sasa C., "Kuna sifa za lugha za baadaye zinazodaiwa." Hoja hii inalenga matumizi ya maneno kadhaa ya Kigiriki yaliyokopwa yanayopatikana katika Danieli 3:5 kwa vyombo vya muziki, pamoja na matumizi ya Kiaramu ambayo inasemekana kuwa ya aina ya mwisho ya Kiaramu. Kama unavyojua, Danieli 2:4 hadi mwisho wa sura ya 7 iliandikwa kwa Kiaramu badala ya Kiebrania. Kiaramu cha sehemu hiyo kinasemekana kuwa aina ya mwisho ya Kiaramu. Tena, sidhani kama mojawapo ya hoja hizo inashawishi. Kuna ushahidi mwingi wa mawasiliano kati ya Wagiriki na Mashariki ya Karibu ya kale muda mrefu kabla ya wakati wa Alexander Mkuu. Kwa maneno mengine, dhana ni kwamba ikiwa una maneno ya mkopo ya Kigiriki ingebidi iwe baada ya wakati wa maendeleo ya himaya ya Kigiriki chini ya Alexander na kuenea kwa lugha ya Kigiriki kuhusiana na ushindi wake. Hoja inaweza kugeuzwa kweli. Inashangaza kwamba hakuna maneno mengi ya Kigiriki kuliko yale yaliyopo kama kitabu hicho kingeandikwa katika karne ya pili KK. Kuna maneno matatu tu, na haya ni aina ya kiufundi ya maneno ya vyombo vya muziki, kwa hivyo haionekani kuwa kitu muhimu sana.

2. Kiaramu cha Mwisho Wale wanaosoma swali la Kiaramu wataona kuwa hili linakuwa la kiufundi na gumu. Makala ilisema kwamba asilimia 90 ya msamiati katika msamiati wa Kiaramu wa Danieli unathibitishwa kutoka kwa hati za karne ya 5 KK au mapema zaidi. Ukiangalia ukurasa wa 16 wa manukuu yako, kuna nyenzo fulani hapo chini ya ukurasa na kuendelea hadi ukurasa wa 17 kutoka kwa maoni ya Joyce Baldwin, *Daniel* katika mfululizo wa Tyndale. Utagundua anazungumzia hoja ya Kiaramu na kusema, "Kiaramu cha Danieli kinaonyeshwa kuwa Kiaramu cha Kifalme, au 'chenyewe, hakiwezi kueleweka kwa imani yoyote ndani ya takriban 600 hadi 330 KK' Kwa hivyo,

haina maana kutofautisha kati ya Kiaramu cha ‘Mashariki’ na ‘Magharibi’, ambacho kilitokea baadaye. Dalili pekee ya mahali pa asili inatokana na mpangilio wa maneno, ambayo yanasaliti ushawishi wa Kiakadia, na kuthibitisha ‘kwamba Kiaramu cha Danieli ni cha utamaduni wa awali wa Kiaramu cha Kifalme kinyume na maneno ya baadaye ya Kipalestina ya Kiaramu cha Kifalme.’” Ukiangalia orodha yako ya vitabu kwenye ukurasa wa 8, utaona kuna insha ya KA Kitchen, “Kiaramu cha Danieli,” na kisha kuna makala tatu za Edwin Yamauchi, “Usuli wa Akiolojia wa Danieli,” “Danieli na Mawasiliano kati ya Aegean na Mashariki ya Karibu Kabla ya Alexander,” na “Maneno ya Kigiriki katika Danieli katika Mwanga wa Ushawishi wa Kigiriki katika Mashariki ya Karibu.” Makala hizo zinafaa sana katika swali hili la aina gani ya Kiaramu tuliyo nayo, pamoja na maneno haya ya Kigiriki yaliyokopwa. Nadhani hitimisho la Baldwin na Yamauchi kwamba hizi si hoja zenye nguvu limejadiliwa vyema. Sitachukua muda kusoma zaidi kutoka kwa Baldwin katika nukuu zako.

3. Hoja kutoka Qumran (Hati za Bahari ya Chumvi) Lakini hebu tuende kwenye kitini. Tunasoma hapo kwamba ushahidi kutoka kwa Hati za Bahari ya Chumvi unathibitisha kuwepo kwa Danieli katika nakala huko Qumran mnamo 150 hadi 100 KK, kwa kiwango cha chini kabisa, au labda hata mapema zaidi. Kuna hoja yenye nguvu ya kuviweka tarehe kabla ya 165 KK Hakuna muda wa kutosha kunakili utunzi na umefikia hadhi ya kisheria na jamii ya Qumran ikiwa tarehe ya mwisho ya utunzi wake inakubaliwa. Kwa maneno mengine, ikiwa tutasema uliandikwa mnamo yapata 165, vizuri kufikia 150, kwa kiwango cha chini kabisa, tayari umetambuliwa katika jamii ya Qumran kama sehemu ya kisheria ya Maandiko. Inaonekana kama hilo haliwezekani sana ikiwa lingeandikwa hivi karibuni tu.

#### 4. Hitimisho

Hitimisho. Hakuna sababu za kulazimisha kuweka tarehe ya Danieli mwishoni. Kuna majibu ya kutosha kwa kila hoja za kihistoria na za lugha kwa tarehe ya mwisho. Swali la msingi ni kama mtu yuko tayari kukubali uwezekano wa unabii wa jumla wa

utabiri. Ikiwa mtu anaamini kwamba Danieli hangeweza kusema waziwazi kuhusu wakati ujao, hasa wakati wa Antiochus Epifanes, basi mtu lazima atafute kuiweka tarehe baada ya wakati huu. Kwa wale wanaokubali uwezekano wa utabiri wa kweli, nyenzo hii, pamoja na sehemu nyingine nyingi za utabiri wa Maandiko, hutumika kama ushahidi kwamba kuna Mungu anayedhibiti historia yote, ambaye amezungumza na watu wake kuhusu matukio yajayo kupitia watumishi wake manabii.

#### Swali la Mwanafunzi

Swali la Mwanafunzi: Kwa nini Danieli aliandika kwa Kiebrania na Kiaramu?

Sidhani kama kuna mtu yeyote amewahi kujibu hilo waziwazi. Baadhi wanajaribu kubishana kwamba sehemu hiyo katika Kiebrania inaelekezwa zaidi kwa Wayahudi, na sehemu nyingine kwa ulimwengu kwa ujumla. Kiaramu kilieleweka zaidi kwa wote. Lakini sina uhakika kama unaweza kuelezea hilo. Siwezi kukupa zaidi ya hayo. Sidhani kama kuna mtu yeyote aliyewahi kutoa maelezo mazuri kwa hilo.

#### C. Shule ya Historia ya Mila 1. Mila Simulizi -- HS Nyberg

Sehemu ya C., kuhusu mada yetu ya jumla, "Walikuwa Waandishi wa Manabii" ni "Shule ya historia ya mila." Hilo ni jambo ambalo limeendelea katika nusu karne iliyopita. Mmoja wa waendelezaji wa mapema wa mtazamo huo alikuwa mtu anayeitwa HS Nyberg, kutoka Uppsala nchini Uswidi. Aliandika kitabu *Studies of Hosea*. Kulingana na Nyberg, njia ya kawaida ya uwasilishaji wa aina mbalimbali za taarifa katika Mashariki ya Karibu ya Kale ilikuwa ya mdomo badala ya maandishi. Kwa hivyo historia hii ya mila ilijaribu kusema kwamba njia na njia ya uwasilishaji wa miili hii ya nyenzo aliyopata katika Agano la Kale iliyoandikwa na manabii ilikuwa njia ya uwasilishaji wa mdomo badala ya maandishi. Alisema kwamba hadithi, nyimbo, hadithi na hadithi zilipitishwa kutoka kizazi hadi kizazi kwa neno la mdomo, badala ya kama fasihi iliyoandikwa. Alidai kwamba hii ni kweli kuhusu Agano la Kale ili uandishi wa Palestina kabla ya uhamisho upunguzwe kwa mambo ya vitendo kama vile mikataba, makaburi, orodha rasmi, barua—mambo ambayo yalikuwa mambo ya kiufundi zaidi. Lakini

uwasilishaji wa historia, hadithi za hadithi, hadithi za kitamaduni, n.k. ulifanywa kwa mdomo.

Kisha Nyberg anapendekeza kwamba ikiwa ndivyo ilivyo, basi hitimisho ni kwamba Agano la Kale lililoandikwa linakuja baadaye sana. Ilikuwa uumbaji wa jamii ya Wayahudi kati ya uharibifu wa Yerusalemu mwaka wa 587 KK na kipindi cha Wamakabayo (karibu 165 KK). Kwa hivyo katika kipindi hicho Israeli ilipokwenda Babeli hadi karne ya pili KK ilikuwa kipindi ambacho nyenzo hizi zote za mdomo ziliwekwa katika umbo la maandishi. Kilichoandikwa kabla ya wakati huo lazima kizingatiwe kuwa kidogo sana. Uwasilishaji ulikuwa karibu mdomo kabisa.

Tatu, mahubiri ya kinabii pia yalipitishwa kwa mdomo na yaliandikwa tu baada ya utumwa wa Babeli. Manabii hawakuwa maandishi. Unaona hilo ndilo swali tuliloanza nalo mjadala huu: je, manabii walikuwa maandishi? Alisema, hapana walikuwa wahubiri. Dhana ambazo zinatangazwa zilikuwa bora zifanywe kwa mdomo hadi baada ya uhamisho. Kuna nukuu kutoka kwa Nyberg hapo, inayopatikana katika makala ya Eissfeldt katika *The Old Testament in Modern Study*, iko katika orodha yako ya vitabu ambapo Nyberg anasema, "Agano la Kale lililoandikwa ni uumbaji wa jamii ya Wayahudi baada ya Uhamishoni; kilichotangulia hakika kilikuwa kwa kiasi kidogo tu katika umbo la maandishi lililowekwa. Ni kwa akiba kubwa tu tunaweza kuhesabu na maandishi miongoni mwa manabii. Lazima tuhesabu na miduara, wakati mwingine vituo, vya mila iliyohifadhi na kukabidhi nyenzo. Ni dhahiri kwamba mchakato kama huo wa uwasilishaji haungeweza kuendelea bila mabadiliko fulani katika nyenzo zilizokabidhiwa, lakini tuna, sio upotovu wa maandishi, lakini mabadiliko hai. Kwa mengine yote, usomi wa Agano la Kale ungefanya vizuri kufikiria kwa makini uwezekano gani unaoweza kuwa nao wa kupata tena *ippissima verba*, maneno yenyewe ya haiba ya Agano la Kale. Hatuna chochote ila utamaduni wa misemo yao, na kwa kiwango cha juu zaidi hakuna uwezekano kwamba aina yoyote ya uwasilishaji isipokuwa ya mdomo iliwahi kuwepo kwao." Inavuta mawazo yako kutoka kwa kategoria za fasihi iliyoandikwa hadi kategoria za uhamishaji wa mila kwa mdomo kupitia miduara ya wanafunzi kutoka kizazi hadi kizazi ambapo mchakato wa nyenzo hubadilishwa. Huwezi

kurudi kwenye maneno ya manabii kwa sababu ya asili ambayo nyenzo hii ilipitishwa.

2. Harris Birkeland Nambari 2, Harris Birkeland alikuwa mwanafunzi wa Nyberg na alichukua maoni yake na kuyatumia kwa vitabu vya kinabii vya kibinafsi. Alisema vitabu vya kinabii vina uwezekano mkubwa wa kuwa uwakilishi wa fasihi wa mila ya mdomo ambayo tayari ilikuwa imeogopwa. Nabii alizungukwa na duara, dogo mwanzoni, lakini kisha likikua kila mara ambalo liliendelea na kazi yake baada ya kifo chake. Ni miongoni mwa miduara hii ya wanafunzi ambapo uwasilishaji hai wa matamshi ya kinabii ulipata makao yao. Birkeland alidhani kwamba manabii walihifadhiwa hai au kuunganishwa katika "michanganyiko ya mila" inayokua kila wakati, mchanganyiko wa makanusho ya kinabii na michanganyiko ya mila. Mbali na maneno ya manabii, taarifa nyingine kuwahuu ziliunganishwa pamoja. Hivyo kupitia vizazi, maneno ya kinabii yalipitishwa na katika mchakato huo yalibadilishwa kila mara. Kile kilichobaki hatimaye kilitegemea kile kilichojithibitisha kuwa muhimu na chenye shughuli katika maisha ya watu, ili katika mchakato huo uchaguzi ufanyike, ambao Birkeland aliulinganisha na uhai wa walio na nguvu zaidi katika maisha ya asili. Kile kilichojithibitisha kuwa muhimu na muhimu kilihifadhiwa. Mchakato mzima wa uwasilishaji ulifanyika katika kile kinachoitwa "duru za mila." Kwa sababu ya njia za uwasilishaji mtu hawezi tena kusema kile ambacho awali kilikuwa cha nabii na kile kinachopaswa kuhusishwa na mila. Kwa hivyo anasema katika visa vingi lazima tuache jaribio la "kurudi kwa manabii na Mtaalamu mkuu mwenyewe." Maneno ya nabii yako wapi? Wazo hili lote kuhusu njia ya uwasilishaji linatuambia huwezi kujua haswa. Kwa hivyo lazima tuondoe kutoka kwa masomo yetu ya vitabu vya unabii mawazo kama vile "noti," "vipande vikubwa vya fasihi," misemo ambayo imeumbwa kulingana na mifumo ya fasihi. Ni lazima tubadilishe misemo hii kama inavyofaa kwa mchakato wa uwasilishaji wa mdomo, kama vile "mila," "changamano," "duara," n.k. Zaidi ya hayo, ni lazima tutambue kikamilifu ukweli kwamba "maswali kuhusu *neni la ippissima* la manabii yanaweza kutatuliwa tu, ikiwa yanatatuliwa, si kwa misingi ya kifasihi-kiuhakiki bali kwa misingi ya kitamaduni-kihistoria." Kwa maneno mengine, unatoka katika aina za fasihi za wasiwasi na kwenda kwenye masuala ya mila

simulizi.

### 3. Eduard Nielsen, Mila Simulizi na Tatizo la Kisasa Utangulizi wa Agano la Kale

Jambo la tatu muhimu hapa katika mbinu hii ni Eduard Nielsen, juzuu yake ya *Oral Tradition and Utangulizi wa Agano la Kale la Tatizo la Kisasa*, ambao ulichapishwa kwa Kiingereza na anafuata mstari uleule wa Nyberg na Birkeland. Nataka kutoa A. “Muhtasari wa tasnifu hii.” Vuta mawazo yako kwenye baadhi ya nyenzo anazotoa katika kitabu chake, si sana kwa hoja anayotoa, ingawa hilo ni muhimu sana, bali kwa ushahidi anaotoa wa jukumu ambalo kukariri kiasi kikubwa cha nyenzo zilizopitishwa kwa mdomo kulichezwa katika utamaduni wa kale wa karibu na mashariki. Baadhi ya haya yanavutia.

1. Kukariri Babeli Kwenye kitini chako, “Sura ya kwanza ya kitabu hiki inashughulikia matumizi ya mila ya mdomo katika Mashariki ya Karibu ya Kale. Nielsen anaonyesha kwamba dharau ya kisasa ya kujifunza kwa moyo si tabia ya Wasemiti wa kale. Nadhani dharau hiyo bado ni muhimu kwa Amerika ya karne ya 21. <sup>Hatupendi</sup> kukariri vitu.

Anaelekeza mawazo kwenye baadhi ya maandishi ya Babeli yaliyoonyesha kwamba kukariri maandishi ya zamani ambayo huunda msingi wa mila ya mdomo haikuwa jambo la ajabu huko Babeli. Angalia nukuu yako kwenye ukurasa wa 17, Sehemu ya A, “Dharau ya kisasa ya kujifunza maandishi kwa moyo ni msingi muhimu wa mila ya mdomo... Utamaduni wa kale wa Mesopotamia unaonekana kuwa na shauku ya kuandika; lakini tuna baadhi ya mazingira yanayosisitiza umuhimu unaohusishwa na kujifunza kwa moyo. Kutokana na hitimisho linalonukuliwa mara kwa mara la hadithi hiyo ya Irra tunataja: ‘Mwandishi anayejifunza maandishi haya kwa moyo hutoroka adui huheshimiwa. Katika kutaniko la wasomi ambapo jina langu husemwa kila mara nitafungua masikio yake.’ Katika sala ya Ashurbanipal kwa Shamash, inafahamika kwa sababu inahitimisha kwa laana na baraka, sawa na maandishi ya kifalme ya mashariki ya kale, ambayo tunasoma katika baraka: ‘Yeyote atakayejifunza maandishi haya kwa moyo na kumtukuza hakimu wa miungu, Shamash na ayafanye yake kuwa ya thamani, maneno

ya kinywa chake yawafurahishe watu.” Hii ni marejeleo ya kujifunza maandishi haya kuyaweka katika kumbukumbu .

2. Kukariri Kurani Rudi kwenye kitini. Nchini Arabia, Kurani hasa mwanzoni mwa kuwepo ilipitishwa kwa mdomo. Mtu yeyote aliyetaka kuingizwa kwenye msikiti wa Al Azhar huko Cairo lazima uweze kusoma Kurani nzima bila kusita. Msikiti huo bado ni msikiti muhimu sana huko Cairo . Tazama aya ya B. kwenye ukurasa wa 18 wa nukuu yako, "Tukigeukia utamaduni wa Kisemiti wa Magharibi tutasema kwamba ni dhahiri kabisa kwamba neno lililoandikwa halithaminiwi sana. Halizingatiwi kama njia huru ya kujieleza. Hata kama Kurani imeibua 'theolojia ya Maandiko' ambayo inaweza kulinganishwa na ile ya Uyahudi na Uprotestanti, nakala zilizoandikwa za Kurani zina jukumu lisiloonekana sana katika Uislamu. Kurani imekuwa ikipitishwa kila mara— kama ilivyokuwa katika siku za kwanza za uwepo wake—kwa mdomo; kila mtu anataka kuingizwa msikitini Al Azhar ( huko Cairo) lazima waweze kusoma Kurani nzima bila kusita, na maandishi yao matakatifu hujifunza kwa moyo mmoja wa wale walioanza kuyasoma na wanafunzi wadogo kuyarudia, hadi watakapoyajua kwa moyo.” Sasa huo ni ulimwengu tofauti na tunaishi. Kuweka kumbukumbu kitabu kizima cha Kurani kwa kukisikia kwa mdomo, kisome, kisha ukiweke kumbukumbu yako ili uweze kukisoma kama kundi la waanzilishi kwenda msikitini.

3. Johanan ben Zakkai na Kukariri Mishnah Rudi kwenye muhtasari wako. Katika Uyahudi, Johanan ben Zakkai, mfungwa katika kambi ya Vespasian, angeweza kusoma Mishnah nzima kutoka kumbukumbu na hivyo kujua hasa ni saa ngapi ya siku, kwa sababu alijua haswa itachukua muda gani kusoma kila sehemu ya Mishnah. Nenda kwenye aya ya C., chini ya ukurasa wa 18 wa nukuu zako. Hadithi inasimulia Johanan ben Zakkai katika kambi ya Vespasian. Baada ya kupokelewa na Vespasian kwa mara ya kwanza 'walimkamata na kumfunga kwa kufuli saba, na wakamuuliza ilikuwa saa ngapi usiku. Naye akawaambia. Na ilikuwa saa ngapi mchana, na akawaambia, na bwana wetu Johanan ben Zakkai alijuaje? Kutoka kwa usomaji wa Mishnah. Kwa maneno mengine,

Rabi Johanan ben Zakkai, hakujua tu Mishnah yake kwa moyo, lakini alijua ni muda gani ilichukua kukariri kila aya, na ni muda gani alihitaji kuipitia yote.” Kwa hivyo mtu fulani alimuuliza ilikuwa saa ngapi na angejua kwa sababu ya kukariri kwake Mishnah. Sasa hiyo labda imezidishwa kidogo, lakini unaona kile Nielsen anachokianzisha hapa, ni kwamba katika Mashariki ya Kaskazini ya kale , watu waliweka kiasi kikubwa cha nyenzo kwenye kumbukumbu zao.

#### 4. Plato na Kumbukumbu ya Mdomo

Aya ya D juu ya ukurasa wa 19, ambayo imetoka kwa Nielsen tena, “Kama mwitikio dhahiri dhidi ya kuenea kwa sanaa ya uandishi, tunaweza kunukuu maneno yafuatayo ya Plato (kutoka kwa *Phadreaus* ). Yanashangaza kama mwitikio ambao hautokani na watu wa kawaida, umati wa watu wasio na elimu—kwani watu wasiojua kusoma na kuandika hawatambuliwi kwa dharau, bali kwa heshima kwa neno lililoandikwa. Maneno haya yanawakilisha mtazamo ambao Plato alikuwa nao sawa na tabaka la juu la kiakili la wakati wake.” Na hapa Plato anamnukuu Socrates. Plato alikuwa mwanafunzi wa Socrates. "Socrates: Nilisikia, basi, kwamba huko Naucratis, Misri, kulikuwa na mmoja wa miungu ya kale ya nchi hiyo, yule ambaye ndege wake mtakatifu anaitwa ibis na jina la mungu mwenyewe lilikuwa Theuth. Yeye ndiye aliyebuni nambari na hesabu na jimetri na unajimu, na pia rasimu na kete, na, muhimu zaidi ya yote, herufi. Sasa mfalme wa Misri yote wakati huo alikuwa Thamus, ambaye aliishi katika jiji kubwa la eneo la juu, ambalo Wagiriki wanaliita Thebes la Misri, na wanamwita mungu mwenyewe Amoni. Theuth alikuja kwake kuonyesha uvumbuzi wake, akisema unapaswa kutolewa kwa Wamisri wengine. Lakini Thamus anauliza ni faida gani iliyopo katika kila moja, na Theuth alipoorodhesha matumizi yake, alionyesha sifa au lawama, kulingana na alivyokubali au kutokubali. Hadithi inasema kwamba Thamus alimwambia Theuth mambo mengi kwa sifa au lawama kwa sanaa mbalimbali, ambazo zingechukua muda mrefu sana kurudia; lakini walipofikia barua, 'Uvumbuzi huu, Ee mfalme,' alisema Theuth, 'utawafanya Wamisri wawe na hekima zaidi na utaboresha kumbukumbu zao; kwani ni katika dawa ya kumbukumbu na hekima ambayo

nimegundua.' Lakini Thamus akajibu, 'Mtu mwenye busara zaidi, mtu ana uwezo wa kuzaa sanaa, lakini uwezo wa kuhukumu manufaa au madhara yake kwa watumiaji wake ni wa mwingine; na sasa wewe, ambaye ni baba wa barua, umeongozwa na upendo wako kuzipa nguvu kinyume cha ile waliyo nayo kweli. Kwa maana uvumbuzi huu utaleta usahaulifu katika akili za wale wanaojifunza kuutumia kwa sababu hawatafanya mazoezi ya kumbukumbu zao. Imani yao katika maandishi, yanayotokana na wahusika wa nje ambao si sehemu yao wenyewe, itakatisha tamaa matumizi ya kumbukumbu zao wenyewe ndani yao. Umebuni dawa ya kutuliza si ya kumbukumbu, bali ya ukumbusho; na unawapa wanafunzi wako mwonekano wa hekima lakini si hekima ya kweli, ” Kwa nini? “kwa maana watasoma mambo mengi bila mafundisho na kwa hivyo wataonekana kujua mambo mengi, wakati kwa sehemu kubwa ni wajinga na wagumu kuelewana nao, kwa kuwa si wenye hekima bali wanaonekana tu wenye hekima.”

#### 5. Tafakari za Kisasa

Ninaona hilo linavutia sana na ikiwa hoja hiyo imetolewa na Socrates karne nyingi zilizopita, na kisha unafika katika enzi yetu ya kiteknolojia ambapo hatuna tu neno lililochapishwa lakini sasa kuna taarifa hii yote ambayo tumezama ndani yake na tunaangalia mambo haya yote wakati wote na 90% yake tunasahau mara moja kwa sababu hatujaiweka ndani. Ni kama tu inaelea huko nje. Huenda tumepoteza mengi kwa kuacha kuweka mambo kwenye kumbukumbu—hasa katika ulimwengu wa Maandiko na maneno ya Maandiko na mambo ya aina hiyo. Kwa hivyo, naona hili linavutia, si sana kwa sababu linaunga mkono hoja ambayo Nielsen anajaribu kuitoa nayo, lakini kwa sababu tu ya masuala na maswali ambayo inaibua.

Rudi kwenye ukurasa wa 16 wa kijitabu. Maelfu ya Wabrahman bado walijifunza vitabu vyao kwa moyo, na vina urefu wa maneno 153,826. Wahindu walipitisha Veda zao kutoka kizazi hadi kizazi kwa mdomo. Vivyo hivyo ilikuwa kweli katika Ugiriki ya kale.

6. Israeli na Kumbukumbu na Uandishi Rudi kwenye ukurasa wa 19 wa nukuu kuna aya kuhusu hilo. Hatutachukua muda kuangalia hilo. Lakini Nielsen anataja mifano hii yote

na kisha anachosema ni kwamba katika Israeli, maandishi ya kidini yalipitishwa kwa mtindo uleule. Na ni baada tu ya uhamisho ndipo walipopata msisitizo mkubwa. Na anakubaliana na Nyberg kwamba kuanzishwa kwa uandishi kulitokana na mgogoro wa kujiamini, na mgogoro huo wa kujiamini ulisababishwa na kwenda uhamishoni. Wangepoteza vitu kwa hivyo walihitaji kuviandika.

Anajaribu kuthibitisha hoja hii kwa njia mbili, moja hasi kwa kuthibitisha jukumu hili la chini la uandishi katika Israeli na kisha pili chanya kwa kuthibitisha umuhimu wa uwasilishaji wa mdomo. Nilitaka kuchukua muda kupitia hoja zake za mjadala huo, lakini kulingana naye, kabla ya uhamisho wa Israeli, uandishi ulikuwa hasa kwa madhumuni ya vitendo kama vile mikataba, serikali, makaburi, orodha rasmi za rejista, barua, na haukutumika kwa madhumuni ya kifasihi tu. Mila ya historia, hadithi za kishujaa, hadithi za kitamaduni, hata sheria zilipitishwa kwake kwa mdomo. Katika hitimisho lake, anasema, "Waandishi hawapaswi kuhesabiwa miongoni mwa manabii na washairi isipokuwa kwa tahadhari kubwa." Hiyo ndiyo mbinu ya mila na historia.

## B. Tathmini ya Tasnifu ya Nielsen

### 1. Mifano ya Mila ya Simulizi ya Agano la Kale: Kut. 10:1-2

B. "Tathmini ya nadharia ya Nielsen." Ni kweli kwamba mila ya mdomo ilikuwepo katika Israeli ya kale, lakini hatupaswi kumtupa mtoto nje na maji ya kuogea. Kuna msomi Mholanzi, WH Gispén ambaye aliandika mtajo kuhusu mila ya mdomo katika Agano la Kale. Katika mtajo huo, anajadili maandiko ishirini na nane tofauti katika Agano la Kale yanayozungumzia mila ya mdomo. Miongoni mwao ni Kutoka 10:1, 2, Kumbukumbu la Torati 6:20-25, Waamuzi 6:13, Zaburi 44:1-3 na Zaburi 78. Hebu tuangalie machache kati ya haya. Kutoka 10:1 na 2, hiyo iko katika muktadha wa mapigo na unasoma hapo, "Bwana akamwambia Musa, 'Nenda kwa Farao kwa maana nimeufanya moyo wake kuwa mgumu, na mioyo ya maafisa wake, ili nipate kufanya ishara zangu hizi za ajabu kati yao.'" Kisha katika mstari wa pili, "Ili upate kuwaambia watoto wako na wajukuu zako jinsi nilivyowatendea Wamisri kwa ukali, na jinsi nilivyofanya ishara zangu kati yao, mpate kujua kwamba mimi ndimi Bwana." Sehemu

ya kusudi la Bwana hapa ilikuwa kwamba wazazi wawaambie watoto wao mambo haya kwa mdomo na watoto wao wawapitishie watoto wao, na hadithi hiyo ya kile Mungu alichofanya ingepitishwa kupitia vizazi vyote.

## 2. Kumbukumbu la Torati 6:20-25

Kumbukumbu la Torati 6:20-25, “Katika siku zijazo, mwanao atakapokuuliza, ‘Ni nini maana ya masharti, amri na sheria ambazo Bwana Mungu wetu amekuamuru?’ Mwambie:” na hii hapa hadithi ya kile Mungu amewafanyia watu wake, “Tulikuwa watumwa wa Farao huko Misri, lakini Bwana alitutoa Misri kwa mkono wenye nguvu. Bwana alituma ishara na maajabu makubwa na ya kutisha mbele ya macho yetu, juu ya Misri na Farao na nyumba yake yote. Lakini alitutoa huko ili kutuleta ndani, akatupa nchi aliyowaapia baba zetu. Bwana alituamuru kuzitii amri hizi zote, na kumcha Bwana Mungu wetu, ili tupate kufanikiwa na kuwa hai sikuzote, kama ilivyo leo. Na tukiwa waangalifu kutii sheria hii yote mbele za Bwana Mungu wetu, kama alivyotuamuru, ndipo tutakapokuwa waangalifu kutii sheria hii yote mbele za Bwana Mungu wetu, kama alivyotuamuru, ndipo tutakapokuwa waangalifu. Kwa hivyo, waambieni watoto wenu, watakapouliza, mambo haya yanamaanisha nini?”

## 3. Zaburi 44 na 78

Twende Zaburi 44:1-3, “Ee Mungu, tumesikia kwa masikio yetu; baba zetu wametusimulia uliyoyafanya siku zao, siku za kale. Kwa mkono wako uliwafukuza mataifa, ukawapanda baba zetu; uliwaponda watu, ukawastawisha baba zetu; hawakuipata nchi kwa upanga wao, wala mkono wao haukuwapa ushindi; bali mkono wako wa kuume, na mkono wako, na nuru ya uso wako, kwa maana uliwapenda.”

Kisha Zaburi 78, tuanze mstari wa 1, “Enyi watu wangu, sikilizeni mafundisho yangu; sikilizeni maneno ya kinywa changu. Nitafumbua kinywa changu kwa mifano, nitasema mambo yaliyofichwa, mambo ya kale. Mambo tuliyoyasikia na kuyajua, mambo ambayo baba zetu walituambia. Hatutawaficha watoto wao; tutawaambia kizazi kijacho matendo ya sifa ya Bwana, nguvu zake, na maajabu aliyoyafanya” na kadhalika.

Mstari wa 6, “Ili kizazi kijacho kiyajue, hata watoto watakaozaliwa bado, nao wawaambie watoto wao; ndipo watakapoweka tumaini lao kwa Mungu, wala wasingesahau matendo yake, bali wangeshika amri zake.”

#### 4. Muhtasari

Kwa hivyo, kuna marejeleo wazi kuhusu mapokeo ya mdomo yanayofanya kazi katika kipindi cha Agano la Kale, lakini tunachopaswa kugundua ni, moja, uwasilishaji huu wa mdomo unapatikana katika *sitz im Leben* katika mzunguko wa familia. Hali yake ikoje maishani? Ni baba kuwaambia watoto, watoto kuwaambia watoto wao. Watu waliopitisha mapokeo yao walikuwa baba kwa watoto wao. Hakuna ushahidi wa washairi wa kitaalamu au washairi kama waliokuwepo katika mistari na sehemu zingine. Pili, ina kusudi lake katika maneno ya Zaburi 78:6 kwamba kizazi kijacho kiweze kujua kazi za Mungu. Tatu, mapokeo yaliyopitishwa yalijumuisha angalau kutokana na kile tunachoweza kusema kutokana na marejeleo katika muhtasari wa ukweli wa msingi wa historia ya ukombozi. Unaweza kusema wasifu mfupi, wa kile ambacho Mungu alikuwa amewafanyia watu wake. Nne, ambayo nadhani ni muhimu sana, kwamba mapokeo hayakuwahi kutengwa na maandishi.

Katika Kutoka 17:14, kwa mfano, tunarudi kwenye Musa hapa—hapa ndipo Israeli inashambuliwa na Waamaleki wakiwa njiani kutoka Misri hadi Sinai. Kisha Bwana anamwambia Musa, “Andika haya kwenye kitabu kama kitu cha kukumbukwa, na uhakikishe kwamba Yoshua anasikia, kwa sababu nitafuta kabisa kumbukumbu ya Amaleki kutoka chini ya mbingu.” Hakika, hilo lingeweza kusimuliwa na watoto lakini pia liliandikwa ili mila hiyo isitenganishwe na maandishi. Hii pia ilikuwa nje ya Israeli kwa sehemu kubwa, hata katika nchi ambazo Nielsen alizitaja, Misri na Babeli, na pia na Kurani. Unaona mifano ambayo Nielsen anatumia haithibitishi hoja yake. Kwa sababu hadithi hizo zilizojifunza katika Mesopotamia ya kale zilikuwa maandishi yaliyokaririwa; Kurani ilikuwa maandishi yaliyokaririwa na kupitishwa. Kwa hivyo, ndiyo, kulikuwa na mila ya mdomo lakini mila ya mdomo haifanyi kazi nje au mbali na maandishi yaliyoandikwa hata katika mifano yake. Usomaji wa mdomo hufuata maandishi ya asili.

5. Kanuni za Sheria Iliyoandikwa au ya Mdomo Tano, sidhani kama inaweza kukataliwa kwamba Israeli walikuwa na sheria zilizoandikwa mapema. Anajaribu kubishana kwamba hata sheria zilipitishwa kwa mdomo. Kuna kanuni nyingi za sheria zilizoandikwa ambazo zimegunduliwa Mashariki ya Kati ambazo zilikuwepo muda mrefu kabla ya wakati wa Musa. Kwa mfano, kanuni za Hammurabi, na kanuni za Lipit-Ishtar. Zote ziko katika wakati wa awali kuliko Musa na zote zimeandikwa kwenye vidonge vya udongo.

6. Historia Iliyoandikwa -- Hesabu 33:2 Na mwishowe, pia kuna kutajwa wazi kwa historia iliyoandikwa. Hesabu 33:2 inazungumzia rekodi ambayo Musa alihifadhi kuhusu safari kutoka mahali hadi mahali. Hesabu 21:14 inazungumzia Kitabu cha Vita vya Bwana , kinachoitwa kitabu au gombo. Lazima kilikuwa chanzo kilichoandikwa. Hata hivyo Nielsen anasisitiza kwamba kilikuwepo tu katika mfumo wa mdomo kama utunzi wa kishairi hadi wakati wa kuanguka kwa Samaria. Katika 1 Wafalme 11:41 kitabu ambapo historia ya Sulemani imetajwa. Wafalme wa Kwanza 14:19 na 29 inataja kitabu kinachoelezea wafalme wa Yuda.

7. Kuandika Manabii Maandiko: 1 na 2 Mambo ya Nyakati Zaidi ya hayo, kuna kutajwa kwa maandishi ya manabii. Jambo letu la kuzingatia hapa ni hasa manabii walikuwa akina nani. Je, manabii walikuwa waandishi? Angalia 1 Mambo ya Nyakati 29:29, “Kwa habari ya matukio ya utawala wa Mfalme Daudi, tangu mwanzo hadi mwisho, yameandikwa katika kumbukumbu za Samweli mwonaji, kumbukumbu za Nathani nabii na kumbukumbu za Gadi mwonaji, pamoja na maelezo ya utawala wake na nguvu zake, na hali zilizomzunguka yeye na Israeli na falme za nchi zingine zote.” Inasikika kuwa pana sana. Inasema haya yaliandikwa na manabii hawa Samweli, Nathani, na Gadi. Kisha katika 2 Mambo ya Nyakati 12:15, “Kwa habari ya mambo ya utawala wa Rehoboamu, tangu mwanzo hadi mwisho, je, hayakuandikwa katika kumbukumbu za Shemia nabii na Ido mwonaji zinazohusu nasaba?” Na kisha kuna marejeleo mengine matatu hapo kwa

Ido mwonaji. Cha kufurahisha ni kwamba, 2 Mambo ya Nyakati 32:32 inamrejelea Isaya. Hebu tuangalie hilo, “Matukio mengine ya utawala wa Hezekia na matendo yake ya ibada yameandikwa katika maono ya nabii Isaya mwana wa Amози katika vitabu vya wafalme wa Yuda na Israeli.”

Kwa hivyo inaonekana kwangu kwamba ingawa ni wazo la kuvutia na ingawa Nielsen anavutia mifano mingi ya kiasi kikubwa cha nyenzo zilizowekwa kwenye kumbukumbu ambazo zilipitishwa kwa mdomo, haimaanishi kwamba mila hiyo ya mdomo ilikuwepo mbali na maandishi. Kwa hivyo sidhani kama alithibitisha hoja yake.

8. Zab. 77 - Mfano wa Mila ya Mdomo Ninaweza tu kuongeza hapa kwamba kuna sehemu zingine ushahidi wa mila ya mdomo katika Israeli ya kale unaongeza nyenzo zilizoandikwa za Agano la Kale. Na ninachomaanisha ni kwamba ukiangalia Zaburi ya 77, inazungumzia ukombozi wa Israeli kutoka Misri. Nenda kwenye mstari wa 15, “Kwa mkono wako mkuu uliwakomboa watu wako, wazao wa Yakobo na Yusufu. Maji yalikuona, Ee Mungu, maji yalikuona na kutetemeka; vilindi vikatetemeka. Mawingu yalimiminika maji, anga likavuma kwa radi; mishale yako ilianga huku na huko. Ngurumo yako ilisikika katika kisulisuli, umeme wako uliangaza ulimwengu; nchi ilitetemeka na kutetemeka. Njia yako iliongoza baharini, njia yako kati ya maji makuu, ingawa nyayo zako hazikuonekana. Uliwaongoza watu wako kama kundi kwa mkono wa Musa na Haruni.” Katika kurejelea Bahari Nyekundu; hapa inataja “ngurumo na umeme.” Ukirudi nyuma katika andiko la Kutoka 14, hakuna marejeleo ya ngurumo na umeme au matukio ya dhoruba. Hilo lilitoka wapi? Huenda lilitokana na mapokeo ya mdomo kutoka kwa Wazaburi wakijua kwamba wanalitumia katika maelezo yake ya kile kilichotokea wakati huo.

9. Yoshua 24 kama Mfano wa Mila ya Simulizi                      Katika Yoshua 24:2 kuna sherehe ya ufufuo wa agano mwishoni mwa maisha ya Yoshua aliyoifanya Shekemu. Na Yoshua anasema katika 24:2, “Bwana, Mungu wa Israeli, asema hivi, ‘Hapo zamani baba zenu, akiwemo Tera, baba yake Ibrahimu na Nahori, walikaa ng’ambo ya Mto, wakaabudu

miungu mingine.”” Yoshua anapata wapi hilo? Hakuna marejeleo ya Tera na Nahori wakiabudu miungu mingine katika Mwanzo. Huenda kulikuwa na taarifa za mdomo zilizokuja kupitia vizazi.

10. 2 Tim. 3:8 kama Mfano wa Mila ya Simulizi      Katika 2 Timotheo 3:8, una marejeleo ya wachawi wa wakati wa kutoka Misri, Yane na Yambre. Majina hayo yanatoka wapi? Hakuna marejeleo katika kitabu cha Kutoka kwa majina ya wachawi. Huenda yalitoka kupitia mapokeo ya mdomo. Kuna mifano mingi ya aina hiyo ya taarifa katika sehemu za baadaye za Agano la Kale ambazo zilikuwa Katika Agano Jipya, hilo halimo katika maandishi ya awali ya vitabu vya kale vya Agano la Kale. Kwa hivyo sidhani kama tunahitaji kujitetea kuhusu jukumu ambalo mila ya mdomo inaweza kuwa ilicheza katika Israeli ya kale. Huenda lilikuwa jambo muhimu sana. Lakini hoja ni kwamba haikufanya kazi kwa jinsi Nielsen anavyojaribu kusema kwamba ilifanya kazi—kwamba ilikuwa njia ya kupitisha miili hii mikubwa ya nyenzo za kinabii kwa karne nyingi hadi hatimaye ikafikia hatua ya kuandikwa.

11. Hitimisho      Kwa hivyo, kwa kumalizia: Kwanza, ingawa mila ya mdomo ilikuwepo katika Israeli ya kale, haikuchukua jukumu ambalo Nielsen anaihusisha nalo. Na pili, sidhani kama kuna ushahidi wowote wa kushawishi kwamba uandishi haukutumika kwa madhumuni ya kifasihi kabla ya uhamisho. Hiyo ni kinyume na yote tunayojua kuhusu maeneo ya kale ya dunia, pamoja na Agano la Kale. Kwa mfano, matokeo ya hivi karibuni ya akiolojia ya nje ya kibiblia huko Ebla yalithibitisha matumizi ya uandishi kwa, "madhumuni ya fasihi" katika wakati uliotangulia Ibrahimu. Unarudi nyuma sana yapata mwaka 2300 KK huko Ebla, na kulingana na kile kinachosemwa kuhusu maandishi hayo, ingawa maandishi yenyewe hayajachapishwa, kuna aina nyingi za hadithi za kishujaa hapo . Na tatu , vyanzo vinavyorejelewa na mwandishi wa historia vinaonyesha kwamba manabii waliandika. Mwandishi wa historia anataja manabii kadhaa walioandika. Sasa Isaya ndiye pekee aliyetajwa ambaye alikuwa mmoja wa waandishi wa manabii wa kawaida. Nyenzo za mwingine hazikuhifadhiwa, lakini

walikuwa manabii walioandika. Hakuna sababu ya kuhitimisha kwamba manabii hawakuwa waandishi. Mtu hapaswi kupuuza maelezo ya kina ya mchakato wa uandishi wa nabii Yeremia katika Yeremia sura ya 36.

#### IX. Baadhi ya Kanuni za Hermeneutical kwa Ufasiri wa Maandishi ya Kinabii

Hilo linatuleta kwenye nambari ya Kirumi IX, "Kanuni za hemenetiki za tafsiri ya maandishi ya kinabii," na A., "Sifa za jumla za unabii wa utabiri." Nataka kuangalia sifa hizo za jumla kwanza, na kisha chini ya B. "Miongozo ya tafsiri."

1. Kusudi la Unabii wa Utabiri Kwanza, sifa za jumla za unabii wa utabiri. 1. "Kusudi la unabii wa utabiri ." Tayari tumetaja vipengele viwili, unaweza kusema, vya unabii wa kibiblia ambavyo wakati mwingine vimeandikwa kwa maneno "kutabiri" na "kutabiri." Kwa kutabiri namaanisha kuhimiza, kukemea, kurekebisha, na mafundisho. Kwa kutabiri namaanisha utabiri wa mambo yatakayotokea katika siku zijazo, baadhi katika siku zijazo za karibu zaidi na baadhi katika siku zijazo za mbali. Nadhani kwamba kwa kawaida kipengele cha kutabiri cha ujumbe wa kinabii hupuuzwa badala ya kipengele cha kutabiri kwa njia ambayo mara nyingi huficha kusudi la msingi la ujumbe wa kinabii.

Tutazungumzia hapa kuhusu madhumuni ya unabii wa utabiri. Ni nini? Nadhani kusudi lake si kukidhi hamu ya watu wanaotaka kujua kuhusu wakati ujao na unabii wa utabiri haupaswi kutumika kwa njia hiyo leo. Kipengele cha utabiri katika unabii— ambacho ndicho watu wengi hufikiria unapozungumzia kuhusu manabii—hakipaswi kamwe kutenganishwa au kutengwa na kazi yake ya kipuuzi, yaani, kutokana na asili yake ya kufundisha. Ujumbe wa unabii unakusudiwa kuhimiza, kukemea, kutafakari, kutia moyo, na kuwaita watubu.

Tazama nukuu zako ukurasa wa 20. Nadhani kuna waandishi 3 tofauti hapa. Kwanza ni kutoka kwa William Dyrness na angalia alichosema, "Sio bahati mbaya kwamba kuchapishwa kwa kitabu cha kwanza cha Hal Lindsey kuhusu unabii [ *Sayari Kuu ya Marehemu Dunia* , kitabu maarufu sana miaka 25 iliyopita] kuliambatana na uamsho mkubwa zaidi wa unajimu katika miaka mia tatu. (Inavutia kutambua ni mara

ngapi kitabu chake kinaonekana katika maduka ya vitabu pamoja na vitabu vya unajimu.) Mwanadamu anaweza kutoroka kwa urahisi katika unabii kama vile katika unajimu. Katika hali yoyote ile yeye ni kibaraka na hivyo kuondolewa jukumu la kimaadili. Kwamba hii haikuwa sehemu ya makusudi ya Lindsey kutoka kurasa za mwisho za kitabu... Lakini, lazima tuwe waangalifu kwamba hamu yetu ya kurudi kwa Kristo haichochevi na hamu yetu ya kuepuka jukumu."

Na kisha Ross katika aya inayofuata, "Ikiwa unabii unasukumwa na wasiwasi wa kimsingi wa kimaadili, kama ninavyoamini utafiti wa kina utaonyesha, basi ni jibu letu ambalo ndilo suala muhimu zaidi. Ikiwa tunapaswa kuwa wataalamu katika tafsiri ya unabii, ikiwa tuna ujuzi wote wa mambo yajayo, ndiyo, hata kama tunajua siku na saa ya kuja kwa Yesu, lakini ikiwa maisha yetu hayajabadilishwa na matarajio ya kile ambacho Mungu atafanya, basi tumegeuza utafiti wa unabii kuwa mchezo wa chumba cha kufanyia mazoezi na ujuzi wetu unakuwa laana badala ya baraka."

Kisha mwishowe Dwight Wilson sasa anaweka hapa kitu ambacho mara nyingi kimekuwa, nadhani, kipengele dhaifu kuhusu mawazo ya kieskatolojia ya kabla ya milenia. Ningejitambulisha kama kabla ya milenia, lakini kumekuwa na matumizi mabaya mengi ya tafsiri ya kinabii kwa wanaoamini kabla ya milenia. Anasema, "Historia ya wanaoamini kabla ya milenia, imejaa uvumi mwingi potofu ambao umedhoofisha uaminifu wao. Wakati mwingine utambulisho wa uwongo umefanywa kimantiki, wakati mwingine kama uwezekano au uwezekano, lakini matokeo yamekuwa yaleyale kila wakati - kuongezeka kwa shaka kuelekea kabla ya milenia. Watu wanaokabiliwa na uwasilishaji wa wanaoamini kabla ya milenia wanahitaji kuwa na ufahamu wa historia iliyochanganyika ya tafsiri ya kinabii, ambayo imejumuishwa katika matukio yafuatayo. Mgogoro wa sasa kwa kawaida hutambuliwa kama ishara ya mwisho, iwe ilikuwa Vita vya Russo-Japan, Vita vya Kwanza vya Dunia, Vita vya Pili vya Dunia, Vita vya Palestina, Mgogoro wa Suez, Vita vya Juni, na Yom Kippur Vita. Ufufuo wa Milki ya Kirumi umetambuliwa kwa njia mbalimbali kama himaya ya Mussolini, Ligi ya Mataifa, Umoja wa Mataifa, jumuiya ya ulinzi ya Ulaya, Soko la Pamoja, na NATO. Uvumi kuhusu Mpinga Kristo ulijumuisha Napoleon, Mussolini, Hitler, na Henry

Kissinger.” Kuna historia ya aina hiyo ya utambulisho pamoja na utimilifu wa sehemu fulani za unabii katika Agano la Kale za matukio ya sasa ambayo yamethibitika kuwa na makosa mara kwa mara. Baadhi ya watu hunaswa na aina hiyo ya kitu, kupotea na kuvutiwa nacho.

## 2. Kazi za Unabii wa Utabiri katika Maandiko

Hebu tugeukie Biblia yenyewe kuhusu kazi ya unabii wa utabiri, kusudi lake ni nini? Angalia 1 Yohana 3:3. Baada ya kuzungumza kuhusu kuja kwa pili kwa Kristo katika mstari wa 2, “Tunajua ya kuwa atakapodhihirishwa tutafanana naye; kwa maana tutamwona kama alivyo. Kila mtu mwenye tumaini hili ndani yake hujitakasa kama yeye alivyo mtakatifu.” Kwa maneno mengine, kuja kwa pili kwa Kristo si jambo la kukisia tu. Itaathiri jinsi unavyoishi sasa.

Angalia 1 Petro 4:7 pia, "Mwisho wa mambo yote umekaribia. Kwa hiyo iweni na nia njema, na kiasi, mpate kuomba kwa sababu Kristo atarudi." Hilo litaathiri jinsi mnavyoishi sasa, "Zaidi ya yote pendaneni kwa undani; kwa maana upendo hufunika wingi wa dhambi. Mkaribianeni bila kunung'unika. Kila mtu na atumie karama yoyote aliyo nayo kuwahudumia wengine, kama mawakili waaminifu wa neema ya Mungu katika aina zake mbalimbali. Mtu akisema, na anene kama asemavyo maneno ya Mungu; mtu akimtumikia, na afanye hivyo kwa nguvu." Kwa nini? "Kwa sababu mwisho wa mambo yote u karibu, unakuja."

Tazama 2 Petro 3:11. Katika mstari wa 10 alizungumzia kuhusu mbingu kutoweka, kuharibiwa na moto, dunia na vyote vilivyomo vikawa wazi. “Kwa kuwa kila kitu kitaharibiwa hivi, mnapaswa kuwa watu wa aina gani? Mnapaswa kuishi maisha matakatifu na ya utauwa mkiitarajia siku ya Mungu.” Tazama mstari wa 14, “Basi, wapenzi, kwa kuwa mnatazamia hayo, fanyeni bidii ili mpate kuonekana bila mawaa, bila lawama, na katika amani naye.” 1 Wathesalonike 5:1-11, “Sasa ndugu wapendwa, kuhusu nyakati na tarehe hatuna haja ya kuwaandikia; kwa maana mnajua vema kwamba Bwana atakuja kama mwizi usiku.” Na anaendelea katika mstari wa 6 kuhusu majibu yetu, “Basi, tusiwe kama wengine waliolala, bali tukeshe, na kuwa na kiasi.” Kuanzia

mstari wa 8, “Tuwe na kiasi tukivaa imani na upendo kama kifuani, na tumaini la wokovu kama kofia ya chuma.” Mstari wa 11, “Tiana moyo na kujengana, kama mnavyofanya.”

### 3. Kusudi la Unabii wa Utabiri

Tunaangalia andiko kama hilo ambapo kipengele cha utabiri katika unabii kinatolewa kwa watu wa Mungu ili kuwaonyesha kwamba mpango wake wa ukombozi unasonga mbele kulingana na kusudi lake la kimungu, mpango na ratiba. Historia ya watu na mataifa yote iko chini ya mpangilio huu mkuu wa mchakato wa kihistoria unapoendelea mbele kupitia makusudi yake. Ukweli huo unakusudiwa kuathiri mtindo wa maisha wa wale wanaosikia ujumbe huo. Manabii walizungumza ili kushawishi maisha matakatifu na utii kwa Mungu miongoni mwa watu wa Mungu, katika wakati wao, na pia katika wakati wa wale wanaoishi muda mrefu baada ya wakati ambao walihubiri. Hatupaswi kupoteza mtazamo wa hilo kwa sababu kwangu mimi hilo ndilo sehemu muhimu zaidi ya sababu ya uwasilishaji wa kwanza wa ujumbe. Ndiyo, Mungu ana kusudi na mpango, kuna mambo haya ambayo yatatokea katika nyakati zijazo kwetu. Lakini hilo linapaswa kuunda jinsi tunavyoishi sasa. Kwa hivyo kipengele hicho cha unabii wa unabii hakipaswi kumezwa na shauku katika kipengele cha utabiri wa ujumbe wa unabii. Sawa, itabidi tuishie hapo.

Imenakiliwa na Rebecca Wold, Jessica Hunkler, Ruth Chadwick, Connor Briggs,  
 Olivia Gray, Kayla Schwanke, Joshua Alvera (mhariri)  
 Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt  
 Hariri ya mwisho na Katie Ells  
 Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt